

KRONIKA STOSUNKÓW POLSKO-NIEMIECKICH I NIEMIECKO-POLSKICH
W OKRESIE OD 12 WRZEŚNIA 1989 R. DO 31 GRUDNIA 1990 R.*

1989

12 września — Sejm PRL podjął uchwałę w sprawie powołania Rady Ministrów z premierem Tadeuszem Mazowieckim na czele.

14 września — Wznowione zostały rokowania pełnomocników rządu Polski i RFN ds. przygotowania wizyty kanclerza Helmuta Kohla w Polsce. Nowym pełnomocnikiem ze strony polskiej mianowany został w miejsce Ernesta Kuczy, Mieczysław Pszon. Stronę zachodnioniemiecką nadal miał reprezentować Horst Teltshik.

27 września — W Warszawie odbyły się rozmowy przedstawicieli centralnych organów planowania Polski i NRD w sprawie koordynacji planów gospodarczych na lata 1990 - 1995.

27 września — Minister spraw zagranicznych RFN, Hans-Dietrich Genscher, w przemówieniu wygłoszonym na 44 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku, podkreślił fakt nienaruszalności polskiej granicy zachodniej.

29-30 września — Minister spraw zagranicznych Polski, Krzysztof Skubiszewski, spotkał się w Nowym Jorku w związku z 44 sesją Zgromadzenia Ogólnego ONZ z ministrem spraw zagranicznych RFN, Hansem-Dietrichem Genscherem i NRD, Oskarem Fischerem.

6 października — do RFN przybył pociąg z 633 osobami, uciekinierami z NRD, którzy schronili się w ambasadzie RFN w Warszawie.

7 października — Z okazji 40-lecia istnienia NRD przebywała tam polska delegacja: prezydent Wojciech Jaruzelski, I sekretarz KC PZPR, Mieczysław Rakowski i minister spraw zagranicznych Krzysztof Skubiszewski.

9 października — W Bonn podpisano między RFN a Polską umowę o odroczeniu spłaty długu polskiego wobec RFN na sumę 2,5 mld DM.

10-12 października — Wizyta w Polsce przewodniczącego SPD Hansa-Jochena Vogla. Przeprowadził on rozmowy z prezydentem W. Jaruzelskim, premierem T. Mazowieckim, ministrem spraw zagranicznych K. Skubiszewskim, marszałkiem Senatu Andrzejem Stelmachowskim, sekretarzem Episkopatu, arcybiskupem Bronisławem Dąbrowskim. Rozmowy koncentrowały się na kwestiach stosunków dwustronnych, sprawie uchodźców z NRD oraz sytuacji politycznej w Europie.

12-13 października — Wizyta w Polsce wiceministra spraw zagranicznych NRD, Harry Otto. Prowadził on rozmowy z sekretarzem stanu w MSZ, Bolesławem Kulskim. Został też przyjęty przez ministra K. Skubiszewskiego. Omawiano problemy stosunków dwustronnych oraz kwestie humanitarne wiążące się z przebywającymi w Polsce uchodźcami z NRD.

16 października — Na 9 posiedzeniu Sejmu PRL X kadencji minister spraw zagranicznych, K. Skubiszewski, udzielił obszernej odpowiedzi na interpelację poselską w sprawie polskich roszczeń odszkodowawczych od Niemiec.

18 października — Na posiedzeniu KC NSPJ, Erich Honecker, jak podano, zostaje ze względów zdrowotnych zwolniony ze wszystkich funkcji partyjnych i rządowych. I sekretarzem generalnym KC NSPJ zostaje jednomyślnie wybrany Egon Krenz.

2 listopada — Wizyta w Polsce przewodniczącego Rady Państwa NRD, sekretarza generalnego KC NSPJ Egona Krenza. Prowadził on rozmowy z prezydentem W. Jaruzelskim, premierem T. Mazowieckim i I sekretarzem KC PZPR Mieczysławem

wem Rakowskim. Przedmiotem rozmów był rozwój sytuacji społeczno-politycznej w obu państwach oraz problemy bezpieczeństwa i współpracy w Europie.

7 listopada — Prezydent PRL, Wojciech Jaruzelski przekazał odpowiedź na posłanie prezydenta RFN Richarda von Weizsäckera, z 28 września 1989 r., skierowane do niego z okazji 40. rocznicy wybuchu drugiej wojny światowej.

8 listopada — W przeddzień wizyty kanclerza H. Kohla w Polsce, *Bundestag* na wniosek frakcji CDU/CSU i FDP uchwalił rezolucję dotyczącą Polski i polskiej granicy zachodniej, w której m.in. stwierdzono, że „naród polski stał się przed pięćdziesięciu laty pierwszą ofiarą rozpętanej przez hitlerowskie Niemcy. Powinien on wiedzieć, że ma prawo żyć w bezpiecznych granicach, które przez nas, Niemców, nie będą ani teraz, ani w przyszłości kwestionowane przez wysuwanie roszczeń terytorialnych. Koło historii nie obróci się wstecz. Chcemy pracować z Polakami dla lepszej Europy w przyszłości. Nienaruszalność granic jest podstawą pokojowej współpracy w Europie”.

9-14 listopada — Kanclerz federalny H. Kohl przybył do Polski z oficjalną wizytą. Była to pierwsza wizyta szefa rządu państwa Europy Zachodniej w Polsce po utworzeniu rządu T. Mazowieckiego. Kanclerzowi towarzyszyło 7 ministrów: minister spraw zagranicznych — Hans-Dietrich Genscher, minister gospodarki — Helmut Haussmann, minister wyżywienia, rolnictwa i lasów — Ignaz Kiechle, minister do zadań specjalnych, szef Urzędu Prasy i Informacji rządu federalnego — Hans Klein, minister do spraw młodzieży, rodziny, kobiet i zdrowia — Ursula Lehr, minister do spraw środowiska, ochrony przyrody i bezpieczeństwa reaktorów — Klaus Töpfer oraz minister badań i technologii — Heinz Riesenhuber.

12 listopada kanclerz H. Kohl i premier T. Mazowiecki odwiedzili Krzyżową na Dolnym Śląsku, w której to miejscowości posiadał majątek czołowy działacz opozycji antyhitlerowskiej, hr. Helmuth James Moltke i uczestniczyli tam w mszy św. odprawionej w języku polskim i niemieckim przez ordynariusza diecezji opolskiej, biskupa Alfonsa Nossola. W Lublinie, 13 listopada, kanclerz H. Kohl otrzymał doktorat honorowy nadany mu przez Katolicki Uniwersytet Lubelski. 14 listopada kanclerz H. Kohl udał się do byłego obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie dokonał wpisu do książki odwiedzin. 10 listopada z powodu wydarzeń w NRD i w Berlinie Wschodnim, kanclerz H. Kohl na jeden dzień przerwał swój pobyt w Polsce i udał się najpierw do Berlina Zachodniego, a następnie w Bonn wziął udział w nadzwyczajnym posiedzeniu rządu. Efektem wizyty kanclerza H. Kohla w Polsce było zawarcie między obu państwami 11 umów oraz wspólne oświadczenie Polska-RFN podpisane przez premiera T. Mazowieckiego i kanclerza H. Kohla, które wiążąco określa rozwój stosunków dwustronnych między obu państwami w przyszłości.

13 listopada — Premierem rządu NRD został wybrany przez Izbę Ludową Hans Modrow, I sekretarz NSPJ okręgu Drezno.

16 listopada — Weszła w życie umowa o współpracy partnerskiej miast między Warszawą a stolicą Nadrenii Północnej-Westfalii, Düsseldorfem.

16 listopada — Kanclerz H. Kohl złożył przed *Bundestagiem* oświadczenie rządowe w sprawie swej oficjalnej wizyty w Polsce oraz o sytuacji w NRD.

28 listopada — Podczas debaty budżetowej w *Bundestagu*, kanclerz H. Kohl ogłosił 10-punktowy program przewyżczenia podziału Niemiec i Europy.

29-30 listopada — Na zaproszenie przewodniczącego FDP, hr. Otto Lambsdorffa, przebywała z wizytą w RFN delegacja Stronnictwa Demokratycznego z przewodniczącym CK SD Jerzym Józwiakiem na czele.

29-30 listopada — Wizyta w Polsce premiera rządu krajowego Saksonii Dolnej,

Ernsta Albrechta (CDU). Prowadził on rozmowy m.in. z premierem T. Mazowieckim. Saksonia Dolna zaferowała Polsce pomoc w dziedzinie rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i służby zdrowia.

30 listopada — Rzecznik polskiego MSZ, Stefan Staniszewski, złożył oświadczenie w sprawie 10-punktowego programu kanclerza H. Kohla z 28 listopada.

7 grudnia — Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski złożył na 15 posiedzeniu Sejmu PRL X kadencji oświadczenie w sprawie aktualnej dyskusji dotyczącej zjednoczenia dwóch państw niemieckich.

7 grudnia — Ogłoszono oświadczenie rzecznika prasowego prezydenta PRL, Jerzego Łozińskiego, w sprawie zjednoczenia Niemiec.

13-14 grudnia — Na zaproszenie przewodniczącej *Bundestagu*, pani Rity Süßmuth, przebywała w RFN delegacja Sejmu PRL z jego marszałkiem prof. Miłkołajem Kozakiewiczem na czele. Delegacja została przyjęta przez prezydenta RFN, Richarda von Weizsäckera. Głównym tematem rozmów była sprawa odszkodowań dla żyjących jeszcze ofiar nazizmu oraz byłych robotników przymusowych w Niemczech.

25 grudnia — W orędziu świątecznym prezydent RFN, Richard von Weizsäcker, stwierdził: „W starym, niemieckim kraju mieszkają od kilku pokoleń Polacy. Jeśli nawet nie można rozstrzygać w imieniu jednego niemieckiego suwerena, to jedno musi zostać powiedziane — obecna zachodnia granica Polski nie zmieni się. Ani dziś, ani w przyszłości”.

29 grudnia — Przewodnicząca *Bundestagu*, pani R. Süßmuth, w wywiadzie dla dziennika „*Neue Osnabrücker Zeitung*”, wystąpiła z propozycją, aby oba państwa niemieckie ogłosiły wspólną deklarację w sprawie nienaruszalności polskiej granicy zachodniej.

1990

17 stycznia — Sąd Wojewódzki w Katowicach dokonał rejestracji stowarzyszenia pod nazwą Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Ludności Pochodzenia Niemieckiego woj. katowickiego z siedzibą w Gliwicach. Jest to pierwsza rejestracja tego typu stowarzyszenia.

17 stycznia — Przemówienie kanclerza H. Kohla w Centrum Konferencji Międzynarodowych w Paryżu nt. *Kwestia niemiecka i odpowiedzialność europejska*, w którym naświetlił stanowisko RFN wobec polskiej granicy zachodniej oraz pojednania Niemców i Polaków.

18 stycznia — Premier T. Mazowiecki w swym wystąpieniu w Sejmie RP nt. programu gospodarczego i sytuacji państwa, poruszył też sprawę stosunków Polski z NRD oraz zajął stanowisko wobec jednoczenia się Niemiec.

28-31 stycznia — Wizyta w RFN ministra pracy i polityki socjalnej Jacka Kuronia. Rozmowy z federalnym ministrem pracy i systemu socjalnego Norbertem Blümem. Minister J. Kuroń przyjęty też został przez kanclerza H. Kohla, spotkał się również m.in. z przewodniczącą Niemieckiej Federacji Związków Zawodowych (DGB), Ernstem Breitem. 31 stycznia, ministrowie J. Kuroń i N. Blüm podpisali w Bonn umowę między rządem RP i rządem RFN o oddelegowaniu pracowników polskich przedsiębiorstw do realizacji umów o dzieło.

29-30 stycznia — Wizyta premiera T. Mazowieckiego w siedzibie Rady Europy w Strasburgu. W wygłoszonym na forum Zgromadzenia Doradczego przemówieniu, T. Mazowiecki, w związku z postępującym procesem zjednoczenia Niemiec, stwierdził, iż „nikt nie może odmawiać jakiegokolwiek narodowi prawa do życia

w. jednej wspólnocie państwowej". Jednocześnie usprawiedliwiał on i tłumaczył lęk, jaki wywołuje w innych narodach, zwłaszcza sąsiednich, proces jednoczenia się Niemiec.

1 lutego — Premier NRD, Hans Modrow, przedstawił na konferencji prasowej w Berlinie swoją koncepcję osiągnięcia jedności Niemiec zwaną także planem Modrowa.

5-8 lutego — Wizyta ministra spraw zagranicznych RP K. Skubiszewskiego w RFN. Prowadził on rozmowy z federalnym ministrem spraw zagranicznych Hansem-Dietrichem Genscherem, kanclerzem H. Kohlem, przewodniczącą *Bundestagu* R. Süßmuth, przedstawicielami partii politycznych reprezentowanych w *Bundestagu*. Tematem rozmów były wydarzenia zachodzące w NRD i w Europie Wschodniej, stosunki polsko-niemieckie, sprawy rozbrojenia i konferencji w ramach KBWE. Minister K. Skubiszewski wskazał na konieczność udzielenia Polsce gwarancji dla jej zachodniej granicy; poparł ideę zjednoczenia obu państw niemieckich, krytycznie oceniając jednocześnie koncepcje neutralizacji Niemiec oraz odrębnej dla nich w Europie drogi rozwoju. Z rozmów ministra K. Skubiszewskiego z kanclerzem H. Kohlem ogłoszony został komunikat.

11-12 lutego — Wizyta kanclerza H. Kohla w Moskwie uwieńczona zgodą ZSRR na zjednoczenie obu państw niemieckich.

12-14 lutego — Konferencja ministrów spraw zagranicznych państw NATO i Układu Warszawskiego w Ottawie. Podjęta została decyzja o przyszłych rokowaniach ministrów spraw zagranicznych RFN i NRD z ministrami spraw zagranicznych Francji, Wielkiej Brytanii, ZSRR i Stanów Zjednoczonych nad zewnętrznymi aspektami zjednoczenia Niemiec łącznie z problemami bezpieczeństwa państw sąsiadujących z nimi.

14 lutego — Podczas wizyty w W. Brytanii, premier T. Mazowiecki ogłosił chęć Polski uczestniczenia w rokowaniach RFN i NRD z czterema wielkimi mocarstwami (Francja, W. Brytania, Stany Zjednoczone, ZSRR) nt. międzynarodowych aspektów zjednoczenia Niemiec, to jest w tzw. rokowaniach „2+4”.

16 lutego — Wizyta premiera NRD Hansa Modrowa w Polsce. Rozmawiał m.in. z premierem T. Mazowieckim o sytuacji w NRD oraz o zachodniej granicy Polski. Premier H. Modrow uczestniczył też we wspólnym posiedzeniu komisji spraw zagranicznych Sejmu i Senatu RP.

21 lutego — Konferencja prasowa premiera T. Mazowieckiego nt. spraw związanych z postępującym procesem jednoczenia się Niemiec oraz uczestnictwa Polski w rokowaniach „2+4”.

22-24 lutego — Obradowało w Poznaniu VI Forum Polska-RFN. Ze strony polskiej przewodniczył prof. Jerzy Holzer, a ze strony zachodnioniemieckiej, prof. Karl Kaiser. Posłania do uczestników obrad skierowali prezydenci RP, Wojciech Jarużelski i RFN Richard von Weizsäcker oraz kanclerz H. Kohl. Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski w swym wystąpieniu przedstawił koncepcję polityki polskiej wobec Niemiec.

23 lutego — Premier T. Mazowiecki wystosował do przywódców USA, ZSRR, W. Brytanii i Francji listy w sprawie zjednoczenia Niemiec oraz udziału Polski w rokowaniach „2+4”.

2 marca — Minister spraw zagranicznych RP, K. Skubiszewski, przekazał ambasadorom państw sąsiadujących z NRD i RFN, a nie będących jednym z wielkich mocarstw, tj. z pominięciem Francji, noty zawierające przedstawienie stanowiska Polski wobec zjednoczenia Niemiec i wiążących się z tym problemów.

6-8 marca — Wizyta w Polsce ministra spraw zagranicznych Holandii, Hansa van den Broeka. Prowadził on rozmowy z ministrem K. Skubiszewskim nt. zjednoczenia Niemiec. Minister H. v. d. Broek poparł zabiegi Polski o jej udział w konferencji „2+4”.

6 marca — Frakcje CDU/CSU i FPD wysunęły w *Bundestagu* wniosek w sprawie uchwalenia rezolucji, która stwierdza, iż „Naród polski powinien wiedzieć, że jego prawo do życia w bezpiecznych granicach nie jest i nie będzie w przyszłości przez Niemców kwestionowane poprzez wysuwanie roszczeń terytorialnych. Rezygnacja Polski z reparacji wojennych 23 sierpnia 1953 r. i wspólna deklaracja premiera Mazowieckiego i kanclerza Kohla z 14 listopada 1989 r. pozostają ważne dla zjednoczonych Niemiec”. Deklaracja ta została uchwalona głosami wnioskodawców. SPD i Zieloni uznają deklarację jako niewystarczającą.

8-9 marca — Wizyta w Polsce ministra gospodarki RFN Helmuta Haussmanna. Celem wizyty były rozmowy gospodarcze zwłaszcza w sprawie realizacji postulatów gospodarczych zawartych we wspólnym oświadczeniu Polska-RFN z 14 listopada 1989 r.

9 marca — IX sesja Mieszanej Komisji Rządowej ds. Rozwoju Współpracy Gospodarczej, Przemysłowej i Technicznej Polski i RFN w Gdańsku. Obrady poświęcone były przeglądowi realizacji postanowień zawartych we wspólnym oświadczeniu Polska-RFN z 14 listopada 1989 r. Delegacjom przewodniczyli: ze strony polskiej, wicepremier Leszek Balcerowicz, a ze strony RFN, federalny minister gospodarki, Helmut Haussmann.

16 marca — Podpisano w Warszawie program wykonawczy na lata 1990-1992 do umowy zawartej między rządem PRL i rządem RFN o współpracy kulturalnej z 11 czerwca 1976 r.

5-6 kwietnia — Wizyta w Polsce premiera Saary, wiceprzewodniczącego SPD, Oscara Lafontaine'a. Rozmowy z premierem T. Mazowieckim i ministrem spraw zagranicznych K. Skubiszewskim.

19 kwietnia — Premier nowo powołanego rządu NRD, Lothar de Maizière, w *exposé* rządowym wygłoszonym przed Izbą Ludową stwierdził, że „jedność Niemiec powinna wzmocnić wspólnotę Europejczyków. Zasadniczym tego warunkiem są gwarancje dla granic w Europie. Jest więc niezbędne, aby nasi sąsiedzi byli pewni swych granic z Niemcami. Nienaruszalne jest międzynarodowoprawne uznanie polskiej granicy zachodniej, tak jak jest ona opisana w Układzie Zgorzeleckim NRD z Polską i Układzie Warszawskim Republiki Federalnej Niemiec z Polską”.

24 kwietnia — Wizyta w Polsce ministra spraw zagranicznych NRD, Markusa Meckla (SPD). Była to jego pierwsza podróż zagraniczna jako ministra. Prowadził rozmowy z ministrem K. Skubiszewskim nt. stosunków dwustronnych NRD-Polska, zjednoczenia Niemiec i polskiej granicy zachodniej. Minister M. Meckel spotkał się też z prezydentem RP, W. Jaruzelskim, premierem T. Mazowieckim, przedstawicielami OKP i Episkopatu Polski.

26 kwietnia — Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski złożył w Sejmie RP informację o polityce zagranicznej Polski w 1990 r.

28 kwietnia — Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski przekazał ambasadorom NRD i RFN w Polsce noty zawierające projekt traktatu między Polską a zjednoczonymi Niemcami o podstawach ich wzajemnych stosunków. Według urzędowej opinii projekt zawiera potwierdzenie międzynarodowoprawnego charakteru granicy polsko-niemieckiej w jej obecnym kształcie.

30 kwietnia — Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski wręczył ministrowi spraw zagranicznych W. Brytanii Douglasowi Hurdowi notę wraz z pro-

jektom traktatu między Polską a zjednoczonymi Niemcami o podstawach ich wzajemnych stosunków. Tego samego dnia analogiczne noty przekazano rządowi Stanów Zjednoczonych, ZSRR i Francji.

2 maja — Ministrowie spraw zagranicznych Polski i RFN, K. Skubiszewski i H.-D. Genscher, podpisali w Warszawie umowę międzyrządową o współpracy w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr fachowych i kierowniczych w gospodarce.

2-5 maja — Wizytę oficjalną w Polsce złożył prezydent RFN, Richard von Weizsäcker. Była to pierwsza wizyta prezydenta RFN w Polsce. Prezydent federalny spotkał się z czołowymi osobistościami życia politycznego w Polsce. W Gdańsku rozmawiał z przewodniczącym „Solidarności”, Lechem Wałęsą.

5 maja — Pierwsza sesja konferencji „2+4” w Bonn.

6 maja — Kilkogodzinna wizyta sekretarza stanu USA Jamesa Bakera w Polsce. Przekazanie formalnego zaproszenia Polski do udziału w obradach konferencji „2+4” dotyczących sprawy polskiej granicy zachodniej.

18 maja — Ministrowie finansów RFN i NRD, Theo Weigel i Walter Rombert, podpisali w Bonn traktat o utworzeniu między RFN i NRD unii walutowej, gospodarczej i socjalnej.

18 maja — Rozpoczęły się w Bonn rokowania między delegacjami ministerstw spraw zagranicznych Polski i RFN w sprawie układu o uznaniu polskiej granicy zachodniej. Rozmowy wstępne na ten temat podjęte były w Warszawie podczas wizyty prezydenta RFN R. v. Weizsäckera, 2-5 maja.

21-22 maja — Wizyta w Polsce ministra rozbrojenia i obrony NRD Rainera Eppelmana (*Demokratischer Aufbruch* — Demokratyczny Przełom). Prowadził on rozmowy z prezydentem W. Jaruzelskim, premierem T. Mazowieckim i ministrem obrony narodowej Florianem Siwickim. Minister R. Eppelmann wysunął propozycję utworzenia dwóch wspólnych brygad wojsk lądowych i morskich NRD i Polski.

31 maja — Początek działalności Polsko-Niemieckiej Rady Młodzieży. Przewodniczącym jej ze strony Polski został minister, członek Rady Ministrów, Aleksander Hall, a ze strony RFN, sekretarz stanu w federalnym ministerstwie młodzieży, rodziny, kobiet i zdrowia, Anton Pfeifer (CDU).

6-7 czerwca — Wizyta w Polsce delegacji komisji spraw zagranicznych *Bundestagu* pod przewodnictwem Hansa Sterckena (CDU). Prowadzono rozmowy z przedstawicielami sejmowej komisji spraw zagranicznych, m.in. z jej przewodniczącym Bronisławem Geremkiem. Delegację przyjął też premier T. Mazowiecki.

6 czerwca — Podczas obrad Doradczego Komitetu Politycznego Państw-Stron Układu Wanszawskiego, premier T. Mazowiecki odbył rozmowę z premierem NRD Lotharem de Maizière'm.

7 czerwca — Narodowy Bank Polski i Ministerstwo Finansów podpisały we Frankfurcie n. Menem z zachodnioniemiecką instytucją kredytową Bank Kredytowy na Rzecz Odbudowy (*Kreditanstalt für Wiederaufbau* — KfW) umowę w sprawie udziału RFN w Funduszu Stabilizacyjnym dla Polski w wysokości 250 mln dolarów.

8 czerwca — Sejm RP podjął uchwałę w sprawie zjednoczenia Niemiec.

15 czerwca — Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski przekazał ambasadorom RFN i NRD w Polsce, Günterowi Knackstedtowi i Jürgenowi van Zwollowi, memorandum rządu polskiego w sprawie następstw prawnych i ekonomicznych zjednoczenia Niemiec.

19 czerwca — Wizyta wicepremiera L. Balcerowicza w NRD. Rozmowy z ministrem finansów, Walterem Rombengiem i ministrem gospodarki, Gerhardem Pohlem nt. konsekwencji dla Polski powstania unii walutowej, gospodarczej i socjalnej NRD i RFN.

21 czerwca — *Bundestag* RFN i Izba Ludowa NRD uchwalają jednobrzmiące rezolucje w sprawie granicy niemiecko-polskiej. Podkreślono w nich m.in., że „obie strony [tj. zjednoczone Niemcy i Polska — J.M.] potwierdzają nienaruszalność istniejącej między nimi granicy teraz i w przyszłości i zobowiązują się do nieograniczonego respektowania wzajemnej suwerenności i terytorialnej integralności”. Tego samego dnia parlamenty obu państw niemieckich zatwierdziły podpisany 18 maja traktat o utworzeniu między nimi unii walutowej, gospodarczej i socjalnej.

21-22 czerwca — Nieoficjalna wizyta wicepremiera L. Balcerowicza w RFN. Rozmowy z przedstawicielami zachodnioniemieckich kół gospodarczych w związku z powstającą między RFN i NRD unią walutową, gospodarczą i socjalną.

22 czerwca — Druga sesja konferencji „2+4” w Berlinie.

22 czerwca — Ambasadorzy RFN i NRD w Polsce, Günter Knackstedt i Jürgen van Zwoll, notyfikowali ministrowi spraw zagranicznych RP K. Skubiszewskiemu jednobrzmiące rezolucje w sprawie granicy niemiecko-polskiej uchwalone przez *Bundestag* RFN i Izbę Ludową NRD 21 czerwca. W notach zaznaczono, że uchwalone rezolucje wyrażają także stanowisko rządów obu państw. Minister K. Skubiszewski stwierdził, iż rezolucje te zostały z zadowoleniem przyjęte przez rząd polski, zapowiedział udzielenie na nie odpowiedzi oraz poinformowanie o tym także rządy czterech wielkich mocarstw.

1 lipca — Wszedł w życie traktat zawarty między RFN i NRD o utworzeniu unii walutowej, gospodarczej i socjalnej.

2 lipca — Minister spraw zagranicznych K. Skubiszewski złożył na posiedzeniu rządu obszerną informację o prawnych i ekonomicznych skutkach dla Polski zjednoczenia Niemiec.

2-6 lipca — Wizyta w RFN wicepremiera i ministra-kierownika Urzędu Postępu Naukowo-Technicznego i Wdrożeń, Jana Janowskiego, na zaproszenie federalnego ministra badań i technologii, Heinza Riesenhübara. Uzgodniono rozszerzenie programu współpracy naukowo-technicznej w zakresie m.in. ochrony środowiska, biotechnologii, bezpieczeństwa reaktorów atomowych, badań nad technikami wydobywania węgla mało szkodliwymi dla środowiska.

4 lipca — Minister spraw zagranicznych, K. Skubiszewski, przekazał ambasadorom RFN i NRD w Polsce notę zawierającą stanowisko rządu polskiego wobec uchwalonych przez parlamenty obu państw niemieckich 21 czerwca rezolucji w sprawie granicy niemiecko-polskiej. W nocie podkreślono, że rząd polski widzi w tych rezolucjach potwierdzenie prawnego charakteru granicy polsko-niemieckiej w jej obecnym kształcie.

4 lipca — Z okazji 40. rocznicy zawarcia między Polską a NRD Układu Zgorzeleckiego o wytyczeniu ustalonej i istniejącej polsko-niemieckiej granicy państwowej (6 lipca 1950), we Frankfurcie n. Odrą spotkali się ministrowie spraw zagranicznych NRD i Polski, Markus Meckel i Krzysztof Skubiszewski.

9-10 lipca — Na zaproszenie przewodniczącej Izby Ludowej NRD, Sabine Bergmann-Pohl, z wizytą w NRD przebywała delegacja Sejmu RP z jego marszałkiem, Mikołajem Kozakiewiczem, na czele.

17 lipca — W Paryżu odbyła się trzecia sesja konferencji „2+4”. Uczestniczył w niej minister spraw zagranicznych RP, K. Skubiszewski, który przedstawił sta-

nowiśko Polski w kwestii ostatecznego uznania przez zjednoczone Niemcy polskiej granicy zachodniej. Rezultatem udziału ministra K. Skubiszewskiego było definitywne potwierdzenie tej granicy przez uczestników konferencji. Postanowiono, że traktat graniczny niemiecko-polski zostanie podpisany jeszcze przed zjednoczeniem Niemiec, a ratyfikowany po zjednoczeniu. W późniejszym terminie zostanie też zawarty traktat między tymi państwami dotyczący innych dziedzin współpracy. Mają też zostać podjęte między nimi rozmowy o szerokiej współpracy gospodarczej.

22 lipca — Izba Ludowa NRD na nadzwyczajnym posiedzeniu uchwaliła ustawę konstytucyjną o ponownym utworzeniu krajów. Z 15 okręgów, na jakie dotychczas podzielone było terytorium NRD, powstało 5 krajów tj. Brandenburgia, Meklemburgia-Przedpomorze, Saksonia, Saksonia Anhaltska, Turynia, a Berlin — stolica NRD stała się częścią kraju Berlin. Ustawa ustaliła dzień 14 października jako datę powstania tych krajów i będącą jednocześnie datą wyborów do ich parlamentów.

30 lipca — W Bonn podpisano między Polską a RFN piątą umowę o restrukturalizacji polskiego zadłużenia wobec RFN. Umowa dotyczy kolejnego odroczenia spłaty polskiego zadłużenia tym razem na sumę prawie 3 mld DM i obejmuje wszystkie zobowiązania płatnicze przypadające do dnia 31 marca 1991 r. Spłata tego zadłużenia została rozłożona na 14 lat.

5 sierpnia — Z okazji 40. rocznicy uchwalenia „Karty niemieckich wypędzonych z ojczyzny” kanclerz H. Kohl wygłosił w Stuttgarcie-Bad Cannstatt przemówienie, w którym duży fragment poświęcił stanowisku RFN wobec granicy z Polską oraz zadaniom jakie stoją przed organizacjami przesiedleńców w sytuacji jednoczenia się Niemiec.

23 sierpnia — Izba Ludowa NRD na specjalnym posiedzeniu uchwaliła wymaganą 2/3 ilością głosów przystąpienie z dniem 3 października NRD do RFN.

31 sierpnia — Federalny minister spraw wewnętrznych Wolfgang Schäuble i sekretarz stanu przy premierze NRD, Günther Krause, podpisali w Berlinie traktat między RFN a NRD o przywróceniu jedności Niemiec, czyli tzw. traktat zjednoczeniowy.

12 września — W Moskwie odbyła się czwarta, ostatnia sesja konferencji „2+4”. Zawarto traktat o ostatecznym uregulowaniu odnośnie do Niemiec. Podpisy pod nim złożyli: federalny minister spraw zagranicznych H.-D. Genscher, premier NRD L. de Maizière oraz ministrowie spraw zagranicznych Francji — Roland Dumas, W. Brytanii — Douglas Hurd, ZSRR — Eduard Szewardnadze i USA — James Baker.

13 września — Ambasador RP w RFN, Janusz Reiter, wręczył prezydentowi federalnemu R. von Weizsäckerowi listy uwierzytelniające.

13-16 września — Wizyta w Polsce Sekretarza Generalnego NATO, Manfreda Wörnera. Rozmawiał on z czołowymi osobistościami polskiego życia politycznego, a przede wszystkim z premierem T. Mazowieckim i ministrem spraw zagranicznych K. Skubiszewskim. M. Wörner wygłosił w sali kolumnowej Sejmu RP odczyt pt. *W stronę nowej Europy*.

18 września — Federalny Trybunał Konstytucyjny RFN odrzucił skargę 8 posłów CDU/CSU do Bundestagu wniesioną przeciwko traktatowi zjednoczeniowemu zawartemu między RFN i NRD.

18-19 września — Z wizytą w Polsce przebywała delegacja posłów do Bundestagu z Hansem Koschnickiem (SPD) na czele.

27 września — Inauguracja Tygodnia Kultury i Nauki Polskiej w RFN.

1 października — Ministrowie spraw zagranicznych Francji, ZSRR, W. Brytanii i USA ogłosili w Nowym Jorku deklarację o zrzeczeniu się przez tych państwa uprawnień w stosunku do Berlina i Niemiec jako całości. Ministrowie spraw zagranicznych RFN i NRD przyjęli to oświadczenie do wiadomości.

1 października — Minister spraw zagranicznych RP, K. Skubiszewski, złożył oświadczenie dotyczące jednostronnej dyskryminacji przez niektóre państwa Europy Zachodniej podróżnych polskich. Do państw tych m.in. należały Austria i RFN.

2/3 października — Wszedł w życie traktat zjednoczeniowy RFN — NRD. Kres istnienia NRD. Zjednoczone Niemcy zachowały nazwę Republiki Federalnej Niemiec, składają się z 16 krajów federalnych, a ich stolicą jest Berlin.

3 października — Kanclerz H. Kohl skierował do rządów wszystkich państw, które utrzymują z RFN stosunki dyplomatyczne, posłanie z okazji Dnia Niemieckiej Jedności. Premierowi RP, T. Mazowieckiemu, posłanie to przekazał ambasador RFN w Polsce, G. Knackstedt.

3 października — W związku ze zjednoczeniem Niemiec, premier T. Mazowiecki i kanclerz H. Kohl dokonali wymiany listów.

4 października — We Wrocławiu, Gdańsku i w Szczecinie otwarto konsulaty generalne RFN.

7 października — Wybitny tłumacz, pisarz, dyrektor Niemiecko-Polskiego Instytutu w Darmstadt, Karl Dedecius, otrzymał prestiżową Nagrodę Pokoju przyznaną mu przez Stowarzyszenie Księgarzy Niemieckich w RFN.

9 października — Minister-kierownik Centralnego Urzędu Planowania, Jerzy Osiatyński, złożył na posiedzeniu Rady Ministrów informację dotyczącą gospodarczych następstw zjednoczenia Niemiec.

13 października — W Chełmie, rodzinnym mieście Kurta Schumachera, przywódcy SPD w RFN w latach 1946-1952, odsłonięto ku jego czci tablicę pamiątkową.

14 października — Odbyły się wybory do parlamentów krajów powstałych na obszarze byłej NRD. Z wyjątkiem Brandenburgii, gdzie zwyciężyła SPD, w pozostałych krajach zwycięstwo odniosła CDU.

14 października — Rzecznik prasowy rządu, Małgorzata Niezabitowska, złożyła oświadczenie nt. zjednoczenia Niemiec i jego konsekwencji dla Polski.

16 października — Polska przystąpiła do Europejskiej Konwencji Kulturalnej zatwierdzonej w Paryżu 19 grudnia 1954 r.

18 października — W Warszawie podpisano kolejny protokół tym razem na lata 1991-1992 o współpracy naukowej między Polską Akademią Nauk a Niemiecką Akademicką Służbą Wymiany (*Deutscher Akademischer Austauschdienst* — DAAD), przewidujący dwukrotne zwiększenie wymiany pracowników naukowych między Polską a RFN.

30-31 października — W Warszawie rozpoczęły się rokowania polsko-niemieckie w sprawie zawarcia traktatu o współpracy i dobrym sąsiedztwie. Delegacji polskiej przewodniczył dyrektor Departamentu Europy MSZ, Jerzy Sułek, a niemieckiej, dyrektor polityczny federalnego MSZ, Dieter Kastrup.

7 listopada — W Warszawie podpisano umowę między Polską a RFN o umorzeniu wszystkich zaległych zobowiązań płatniczych Polski wobec RFN w wysokości 760 mln DM, powstałych z kredytu finansowego przyznanego Polsce przez RFN na podstawie umowy z 9 października 1975 r.

8 listopada — We Frankfurcie n. Odram spotkali się kanclerz H. Kohl z premierem T. Mazowieckim. Rozmowy dotyczyły m.in. takich spraw, jak: zawarcie traktatu o współpracy i dobrym sąsiedztwie, planów kooperacji przygranicznej, zniesienia obowiązku posiadania wiz przez Polaków udających się do RFN. Omawiano

też kwestię stowarzyszenia się Polski ze Wspólnotą Europejską. Obaj szefowie rządów odwiedzili też położone po polskiej stronie Odry, Słubice.

14 listopada — Minister spraw zagranicznych RP, K. Skubiszewski i federalny minister spraw zagranicznych, H.-D. Genscher, podpisali w Warszawie traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy.

26-27 listopada — W Bonn odbyła się druga runda rokowań polsko-niemieckich nad traktatem o współpracy i dobrym sąsiedztwie.

27-29 listopada — Wizyta w RFN polskiego ministra obrony narodowej, wiceadmirała Piotra Kołodziejczyka. Prowadził on rozmowy z federalnym ministrem obrony Gerhardem Stoltenbergiem (CDU) nt. współpracy obu resortów. Minister P. Kołodziejczyk zapowiedział częściową dyslokację wojsk z rejonów zachodnich Polski na wschodnie, celem zapewnienia równego bezpieczeństwa granic państwa. Obaj ministrowie podpisali też umowę w sprawie zapobiegania i rozstrzygania incydentów na morzu.

9 grudnia — Lech Wałęsa wybrany został prezydentem RP. W związku z tym prezydent RFN, R. v. Weizsäcker i kanclerz federalny, H. Kohl, przesłali telegramy gratulacyjne.

10-11 grudnia — W Warszawie odbyła się trzecia runda rokowań polsko-niemieckich nad traktatem o współpracy i dobrym sąsiedztwie. Obie strony potwierdziły znaczne zaawansowanie rokowań i wyraziły nadzieję na ich rychłe sfinalizowanie.

Józef Muszyński

* Kronika odnotowuje wydarzenia odnoszące się do stosunków dwustronnych polsko-niemieckich i niemiecko-polskich, jakie miały miejsce w okresie od 12 września 1989 r., tj. dnia powołania przez Sejm PRL rządu pod kierownictwem premiera Tadeusza Mazowieckiego, do 31 grudnia 1990 r. Uwzględniono więc wydarzenia dotyczące zarówno NRD, jak i RFN, a następnie od 3 października zjednoczonych Niemiec, a więc już tylko RFN. Dla przejrzystości kroniki uwzględniono także niektóre ważne wydarzenia, jakie nastąpiły w tym okresie w stosunkach między dwoma państwami niemieckimi oraz odnoszące się do konferencji „2+4”.

JERZY CHODOROWSKI

OSOBA LUDZKA W DOKTRYNIE I PRAKTYCE EUROPEJSKICH WSPÓLNOT GOSPODARCZYCH

ark. wyd. 19, nakład 1 000

Autor pisze w przedmowie do książki: „Jedną z głównych cech przebogatej literatury na temat integracji gospodarczej jest jej koncentracja wokół świata dóbr gospodarczych: towarów i kapitałów rzeczowych. Znacznie mniejsze zainteresowanie budzi świat kapitałów finansowych, będących zresztą tylko przekazami na towary, oraz sfera usług. Człowiek natomiast pojawia się w tej literaturze najrzadziej.

Zafascynowanie światem rzeczy jest tak wielkie, że często z pola obserwacji ginie bezpośrednia przyczyna odbywających się w nim zmian: człowiek.

Tymczasem – to właśnie człowiek jest przyczyną, aktorem i celem tych procesów. Zostały one zainicjowane przez niego i ze względu na niego”.

Celem pracy jest danie odpowiedzi na zasadnicze problemy dotyczące dwóch spraw: doktrynalnej genezy sytuacji, w której znalazła się osoba ludzka oraz efektów zastosowania różnych metod i środków, które zgodnie z założeniami doktrynalnymi miały ukształtować nowy typ człowieka. Pod względem czasowym analiza problemu obejmuje lata 1952-1985.

DO NABYCIA:

w księgarniach naukowych
w Instytucie Zachodnim, 61 - 772 Poznań Stary Rynek 78/79 (także za pobraniem pocztowym)

Przegląd Zachodni, nr 1, 1991

